

*До разової спеціалізованої вченої ради
в Одеському державному університеті
внутрішніх справ*

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Шкути Олега Олеговича на дисертацію Мурадяна Гарегина Рафаєловича «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації. Проблеми звільнення від покарання та його відбування до сьогодні представляють не лише великий науковий інтерес, а й породжують широку як наукову так і практичну дискусію, з огляду ряд законодавчих змін до Кримінального кодексу України, особливо в умовах воєнного стану.

Зазначену вище позицію яскраво обґрунтовується на прикладу військової злочинності та ряді останніх законодавчих змін внесених, зокрема і в інститут випробування з метою її подолання.

Так, за 2022 рік в Україні було вчинено 362 636 кримінальних правопорушень, з яких 13766/3,8% склали кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), з них: невиконання наказу (ст. 403 КК) – 28, погроза або насильство щодо начальника (ст. 405 КК) – 211, самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК) - 6 183, дезертирство (ст. 408 КК) - 3 214 та самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю (ст. 429 КК) – 150, що в сукупності у системі військової злочинності за 2022 рік склали 9786/71%.

Вивчення стану здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами за 2022 рік, на прикладі вчинення дезертирства (ст. 408 КК), показало що у більшості випадків (82,3%) особа, яка вчиняє дезертирство звільняється від покарання: з випробуванням (ст. 75 КК України) – 80,8% або унаслідок акта амністії – 1,3%, чи з інших підстав – 0,2% осіб.

У 8,2% випадків особам призначено більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, із застосуванням ст. 69 КК України.

Для вирішення вказаної вище ситуації законодавцем прийнято рішення щодо внесення змін в інститут випробування, які було реалізовано шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» від 13.12.2022 № 2839-ІХ, яким 2) частину першу статті 75 після слів "кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією" доповнити словами та цифрами "кримінальне правопорушення, передбачене статтями 403, 405, 407, 408, 429 цього Кодексу,

вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці". Аналогічні зміни було внесено і в ст. 69 КК України, що унеможливило, при вчиненні вказаних вище військових кримінальних правопорушень, застосування як інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням так і призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. У зв'язку з чим особам, за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 403, 405, 407, 408, 429 КК України загрожує реальний строк покарання у виді позбавлення волі, без будь-якої альтернативи.

Незважаючи на це у 2023 році загальна кількість вчинених кримінальних правопорушень склала 475 595, що на чверть (24,8%) перевищило показники минулого року, з них 28 666 склали військові кримінальні правопорушення, що більше ніж в 2 рази перевищило показники минулого року. З яких: невиконання наказу (ст. 403 КК) – 32, погроза або насильство щодо начальника (ст. 405 КК) – 177, самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК) – 16 515, дезертирство (ст. 408 КК) – 7 771 та самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю (ст. 429 КК) – 17, що в сукупності у системі військової злочинності за 2023 рік склали 24512/85% та в 2,5 рази перевищили показники 2022 року.

Що ще раз підтверджує наукову гіпотезу відносно того що жодне покарання, навіть найсуворіше не впливає на кількість вчинених кримінальних правопорушень.

З огляду на вказане вище та вивчення рукопису дисертаційного дослідження і публікацій здобувача за темою дисертації можемо справедливо стверджувати, що обраний предмет і тема наукового пошуку мають сучасний та актуальний характер як для теорії, так і практики реалізації кримінального й кримінально-виконавчого законодавства.

Нажаль до сьогодні комплексних та сучасних монографічних досліджень, присвячених вивченню інститутів випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві не проводилося, що зумовлює реальну сучасну необхідність у комплексному кримінально-правовому та кримінально-виконавчому вивченні даного інституту, а також формулюванні на цій основі відповідних законодавчих пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення теоретико-правових положень з порушених у дисертації актуальних питань. Що і було реалізовано Мурадяном Г.Р. при виконанні дисертації: «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими, що підтверджується використанням сучасної, як вітчизняної так і зарубіжної літератури (202 найменування), ґрунтовним аналізом законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів.

Окремо заслуговує уваги як уміле використання широкого спектру сучасних методів наукового пошуку так і використаний емпіричний матеріал який складають аналітичні узагальнення Офісу Генерального прокурора, Верховного Суду щодо стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2017–2022 роках, Судової влади України щодо звітності про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та видів кримінального покарання; інфографічні дані Пробації України щодо організації діяльності видів пробації за 2017–2023 роки, а також результати анкетування 40 науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти Одеської, Вінницької та Дніпропетровської областей України.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Комплексне опрацювання та систематизація відомостей з наукових джерел, що стосуються теоретичних і правових аспектів інституту випробування в кримінальному та кримінально-виконавчому праві та проведеного аналізу сучасного стану кримінального, кримінально-виконавчого законодавства, у їх генезисному та порівняльно-правовому аспектах дало можливість Мурадян Г. Р. сформулювати своє бачення наукової проблеми та розробити власні наукові положення, висновки і рекомендації, що відзначаються достовірністю та характеризуються науковою новизною.

До найбільш вагомих наукових положень дисертації, що характеризуються новизною або її елементами, на нашу думку слід віднести:

вперше: встановлено складові інституту випробування: звільнення від відбування покарання з випробуванням, пробація, умовно-дострокове звільнення, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; окремими складовими можуть бути й ті заходи кримінально-правового впливу, які не є покаранням, а виступають способами, які його коригують, змінюють. Та запропоновано визначення випробування, як міри кримінальної відповідальності, яка відбувається певний період часу, триває у межах встановлених законом, протягом якої здійснюється виховний вплив на засудженого та застосовуються кримінально-правові примусові заходи без реального відбування призначеного судом основного покарання;

удосконалено: досліджено норми що регламентують інститут випробування у кримінальному законодавстві досліджуваних країн, які мають загальні та специфічні риси, що можуть бути враховані вітчизняним законодавцем при вдосконаленні Кримінального кодексу України. Та запропоновано ряд законодавчих змін.

дістало подальший розвиток: встановлена певна періодизація інституту умовного засудження, і визначення інституту випробування;

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджено та мають перспективи подальшого використання у: а) *правотворчості* – для удосконалення чинного кримінального та кримінально-виконавчого законодавства у частині

застосування випробування; б) *правозастосовній діяльності* – для удосконалення діяльності суду при звільненні від відбування покарання, а також виконання відповідних функцій органами виконання покарань (акт впровадження в практичну та науково-методичну роботу філії Державної установи «Центр пробації» в Одеській області від 02.01.2024 р.); в) *науковій роботі* – під час наступних досліджень теоретико-правових проблем інституту випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві (акт впровадження у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 04.12.2023 р.); г) *освітньому процесі* – під час підготовки лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінально-виконавче право», а також при проведенні різних видів занять із відповідних дисциплін у процесі підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю 081 «Право» та в системі підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України (акт впровадження у навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 03.09.2023 р.).

Апробація матеріалів дисертації. Основні наукові результати дисертації відображено в 11 наукових публікаціях, із них 4 статті – у наукових виданнях, включених МОН України до Переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття додатково відображає наукові результати дисертації (у зарубіжному юридичному виданні), 6 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту дисертації. Автор правильно визначає мету дослідження і відповідно до неї ставить завдання дослідження: узагальнити стан дослідження випробування, як міжгалузевого інституту кримінального та кримінально-виконавчого права; розглянути історію розвитку та становлення інституту випробування; дослідити регламентацію інституту випробування за досвідом зарубіжних країн; розкрити правову природу, сутність та зміст випробування як кримінально-правового явища; встановити сучасні тенденції застосування іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України; удосконалити законодавчі положення щодо інституту випробування при звільненні від відбування покарання за ст. 81, 82, 83 КК України; визначити місце випробування в кримінально-виконавчому праві; з'ясувати порядок виконання та реалізації інституту випробування під час звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України; встановити порядок виконання та реалізації інституту випробування під час звільнення від відбування покарання за ст. 81, 82, 83 КК України; сформулювати висновки та викласти пропозиції щодо вдосконалення відповідних положень у КК України, КВК України та інших нормативно-правових актах.

Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (282 найменування) та шести додатків. Загальний обсяг дисертації становить 284 сторінки, із них основного тексту – 204 сторінки.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, висвітлено ступінь вивчення проблеми і зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; подано інформацію про апробацію результатів дослідження, публікації здобувача, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретична та соціально-правова характеристика інституту випробування» присвячений узагальненню стану дослідження випробування, як міжгалузевого інституту кримінального та кримінально-виконавчого права; розгляду історії розвитку та становлення інституту випробування; дослідженню регламентації інституту випробування за досвідом зарубіжних країн.

Так, в межах підрозділу 1.1 дисертантом у межах розв'язання конкретного наукового завдання щодо узагальнення стану дослідження випробування, як міжгалузевого інституту кримінального та кримінально-виконавчого права (стор. 31–45), встановлено, що в сучасній галузевій юридичній науці відсутні самостійні наукові праці, в яких би досліджувався вказаний інститут. На сьогодні, в КК України закріплено термін «випробування» у назві та змісті ст. 75, 79 КК України, а також існують певні матеріальні умови (позитивна поведінка та виправлення протягом певного часу (випробувального строку)) у ст. 81, 82, 83 КК України. За справедливим висновком дисертанта, існують окремі кримінально-правові норми, які пов'язані з випробуванням, проте кожна окрема кримінально-правова норма зазвичай не в змозі впоратись повно і всебічно із реалізацією суспільних відносин, що виникають під час застосування заходів випробування до осіб, яким призначено звільнення від відбування покарання. Відповідно, на підставі вивчення окремих наукових досліджень, присвячених зазначеним видам звільнення від відбування покарання, автор робить слушне узагальнення, що усі вони в певному сенсі визначають положення, що стосуються інституту випробування та створюють умови для визначення самостійного міжгалузевого інституту.

Дисертантом, використовуючи історичний метод, у підрозділі 1.2 (стор. 46–64) виділено й надано характеристику шістьом періодам становлення і розвитку інституту випробування у вітчизняному праві, а саме: 1) 1918–1930 рр. – формується інститут умовного засудження, особливості якого полягають в тому, що у законодавстві того часу не регламентований контроль за умовно засудженими, а форми здійснення умовного засудження базуються на суддівському розсуді; 2) 1930–1958 рр. – визначається мінімальне застосування умовного засудження із широким впровадженням репресивних форм кримінально-правового впливу; 3) 1958–1970 рр. – є періодом прогресивного розвитку інституту умовного засудження, що характеризується правовою регламентацією виконання умовного засудження, появою інститутів засудження з відстрочкою виконання вироку (прояв випробування), умовного засудження з обов'язковим залученням до праці; 4) 1970–1992 рр. – відбувається вдосконалення інституту умовного засудження шляхом поступової зміни кримінально-правової політики в бік гуманізації і відходу від репресивного

напрямую застосування кримінального закону; 5) 1992–2001 рр. – формується інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням (інститут випробування), який на законодавчому рівні поєднав у собі окремі найтипковіші ознаки призначення і звільнення від покарання, відстрочки виконання покарання; 6) з 2001 р. – до сьогодні – відбувається подальше вдосконалення інституту випробування. Кримінальний кодекс України 2001 р. у Розділі XII «Звільнення від покарання та його відбування» закріпив інститут випробування, який об'єднує групу норм, закріплених у відповідних статтях розділу XII КК України. На думку автора, до такої сукупності слід віднести: звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75–79), умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст. 81), звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ст. 83); заміна невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82), через те, що вони пов'язані з пред'явленням особі визначених законом вимог, які вона має виконати протягом певного іспитового строку (випробувального строку).

Використання в роботі (підрозділі 1.3, стор. 64–90) порівняльно-правового методу дало автору можливість дійти таких науково обґрунтованих висновків:

- термін «випробування» у зарубіжних країнах використовується не часто, однак положення, що містять КК зарубіжних країн, свідчать про те, що вказаний інститут має втілення. У більшості зарубіжних країн континентальної правової системи відповідні розділи КК мають назву «Умовне засудження»;

- межі іспитового (випробувального) строку у зарубіжних країнах визначаються по-різному, – зазвичай у межах від 1 до 5 років. Більшість КК зарубіжних країн встановлюють зазначений строк незалежно від призначеного покарання, в тому числі й в Україні. Виняток становлять такі країни як Німеччина, Китайська Народна Республіка, Королівство Іспанія, Грузія, в яких межі іспитового строку визначені з урахуванням виду та терміну призначеного судом покарання. Дисертант обґрунтовано вважає такий досвід доцільним та необхідним щодо втілення у законодавство України;

- в ряді країн законодавчо визначено правовий статус засудженої особи під час випробування, який в цілому зводиться до встановлення певних обмежень та обов'язків, що за своїм змістом має схожість з відповідними положеннями КК України.

У розділі 2 «Випробування як кримінально-правовий інститут: теоретичні та законодавчі аспекти» дисертантом розкрито правову природу, сутність та зміст випробування як кримінально-правового явища; встановлено сучасні тенденції застосування іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України; удосконалено законодавчі положення щодо інституту випробування при звільненні від відбування покарання за ст. 81, 82, 83 КК України.

Зокрема, в підрозділі 2.1 (стор. 97–110) надано авторську дефініцію поняття «випробування» – це міра кримінальної відповідальності, яка триває у межах, встановлених законом, протягом певного періоду часу, коли

реалізуються кримінально-правові примусові заходи та здійснюється перевірка доцільності застосування випробувального строку. На підставі аналізу низки теоретико-правових положень запропоновано самостійний Розділ XII¹ «Випробування» КК України, який буде включати такі статті: ст. 87¹ «Поняття випробування», ст. 87² «Строки призначення випробування», ст. 87³ «Обов'язки, які покладає суд на особу, який призначено випробувальний строк» та ст. 87⁴ «Правові наслідки при звільненні від відбування покарання з призначенням випробувального строку».

Проведений дисертантом у межах підрозділу 2.2 (стор. 110–131) аналіз сучасних тенденцій щодо визначення випробувального строку (іспитового строку) при звільненні від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України надав можливість стверджувати, що закріплені у зазначених статтях випробувальні строки нівелюють принцип диференціації, не відтворюють принципову залежність від типової тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, а тому вимагають законодавчого перегляду та реформування.

За результатами вивчення законодавчих положень щодо інституту випробування при звільненні від відбування покарання за ст. 81, 82, 83 КК України (підрозділ 2.3, стор. 132–154) автором:

– по-перше, виявлено, що інститут умовно-дострокового звільнення (ст. 81 КК України) полягає зокрема у тому, що фактично особа, до якої застосовано умовно-дострокове звільнення, до закінчення формального терміну призначеного покарання знаходиться (так само як і умовно засуджений) у «режимі випробування». Цей режим випробування – це правовий порядок, який полягає у перевірці наданої засудженому довіри в частині дотримання ним загальних та специфічних обов'язків (вимог), які покликані, з одного боку, нейтралізувати вплив криміногенних факторів щодо умовно звільненого, а з іншого – забезпечити сприятливі умови його виправлення. Останнє вимагає встановлення певного періоду, що знадобиться умовно-достроково звільненому для підтвердження свого виправлення, – визначення випробувального строку за аналогією зі звільненням від відбування покарання з випробуванням. При цьому, за висновком дисертанта, слід також враховувати й те, що протягом випробувального строку щодо умовно-достроково звільненого можуть бути застосовані обов'язки, передбачені ст. 76 КК України;

– по-друге, автором сформульовано науково обґрунтовану позицію, що такий інститут, як заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, посідає особливе місце, оскільки має низку недостатньо розкритих та невирішених питань, зокрема щодо диференціації підстав та умов застосування ст. 82 КК України. Серед інших питань, продовжує дисертант, залишається незрозумілим, чи має право засуджений під час відбування вже заміненого покарання знову звернутися з клопотанням про заміну невідбутої частини цього покарання на ще більш м'який вид. У законі не вирішено питання про допустимість повторної заміни обмеження волі (позбавлення волі) більш м'яким видом покарання. Зокрема, чинним кримінальним законодавством України не визначено чітких строків, коли можливо повторно застосувати

заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, якщо особі відповідно до ст. 82 КК України пом'якшено вид покарання і позбавлення волі замінено на обмеження волі, або обмеження волі замінено на більш м'яке покарання;

– по-третє, положення ст. 83 КК України «Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років» мають взаємозв'язок з інститутом випробування, який полягає у тому, що держава надає можливість засудженій жінці довести своє виправлення без відбуття частини призначеного судом покарання. На цій підставі дисертант доходить висновку, що виникає необхідність у визначені випробувального строку до вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років після їх звільнення за ст. 83 КК України.

У розділі 3 «Питання випробування в кримінально-виконавчому праві» дисертантом визначено місце випробування в кримінально-виконавчому праві; з'ясовано порядок виконання та реалізації інституту випробування під час звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України; встановлено порядок виконання та реалізації інституту випробування під час звільнення від відбування покарання за ст. 81, 82, 83 КК України.

Підрозділ 3.1 (стор. 161–171) присвячено визначенню місця випробування в кримінально-виконавчому праві. Автором зазначено, що у КВК України містяться окремі положення щодо встановлення підстав звільнення від покарання, а також щодо здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання (ст. 163–166 КВК України). Проте, за судженням дисертанта, окрім положень КВК України, значущими є положення Закону України «Про пробацію», до яких звертається КВК України. В межах закону визначено три види пробації, однак тільки в рамках наглядової пробації вбачаються такі складові, як нагляд та контроль. Нагляд та контроль з боку органів пробації – це своєрідний соціально-виховний вплив, який супроводжує процес випробування, отже спрямований на те, щоб у підсумку досягти однієї зі складових мети покарання – «виправлення», зокрема осіб, які звільнені від покарання з випробуванням. А діяльність щодо здійснення контролю за поведінкою осіб, які звільнені від покарання, пов'язана з «випробуванням», оскільки застосування мір кримінально-правового впливу неможливо без реалізації того комплексу мір та заходів, які забезпечуються інститутом випробування.

У підрозділі 3.2 (стор. 171–184) дисертантом на підставі теоретико-правового аналізу регламентації порядку виконання звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України визначено, що більшість робіт, які присвячені дослідженню пробації та інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням, передбачають пропозицію розглядати пробацію у розрізі кримінального права, хоча вона дуже тісно пов'язана із кримінально-виконавчим правом. Порядок виконання та реалізації інституту випробування, під час звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України, регулюється Главою 26 «Здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання» КВК України (зокрема, (ст. 163–166)). Кожна із зазначених статей має свої особливості щодо з'ясування

порядку виконання та реалізації інституту випробування під час звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. 75, 79 КК України та підтверджують взаємозв'язок з інститутом випробування. Окрім положень, що містяться у КВК України, значення мають й інші нормативно-правові акти: Закон України «Про пробацію» (визначення наглядової пробації); Порядок здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі (затверджений наказом Міністерства юстиції України від 29 січня 2019 р. № 272/5), в яких конкретизуються питання щодо здійснення нагляду за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

За результатами дослідження в підрозділі 3.3 (стор. 184–199) законодавчих положень КВК України та інших нормативно-правових актів щодо порядку виконання звільнення від відбування покарання за ст. 81, 82, 83 КК України наведено додаткові до наявних у сучасній науці аргументи щодо закріплення у правовому полі України такого виду пробації, як «постпенітенціарна пробація». Чинниками таких змін, на думку дисертанта, є: наближення національного законодавства до європейських стандартів та досвіду деяких країн світу (США, ФРН, Норвегія), які закріплюють відповідний вид пробації; усунення прогалин щодо порядку контролю та нагляду за особами, яким замінено покарання на більш м'яке, а також вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років у кримінально-виконавчому законодавстві.

Отримані автором наукові результати в сукупності дали можливість сформулювати низку пропозицій з удосконалення чинного кримінального, кримінально-виконавчого законодавства та інших нормативно-правових актів щодо застосування окремих положень інституту випробування (стор. 216–219).

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Позитивно в цілому оцінюючи зміст рукопису дисертації, слід звернути увагу на наявність у ньому низки дискусійних питань, нечіткість і недостатню аргументованість окремих положень, міркувань та висновків автора, зокрема:

1. Одним із останніх законодавчих змін в інститут випробування, став Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» від 13.12.2022 № 2839-ІХ, який в переліку джерел автора дисертації нажалі відсутній, як і відсутній його аналіз у тексті самої дисертації. У зв'язку з чим під час публічного захисту хотілося б почути власне бачення дисертанта відносно внесених вказаним вище Законом змін та їх доцільності.

2. Окремої аргументації автора на публічному захисті заслуговує і використання терміну «випробувальний строк». Адже як термін що підлягає введенню у чинне кримінальне законодавство автором не запропоновано. У зв'язку з чим виникає термінологічна суперечність між законодавчо існуючою дефініцією «іспитовий строк», та тією що використовує автор дисертаційного дослідження - «випробувальний строк».

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам (повнота викладу дисертації в опублікованих працях; виконання вимог академічної доброчесності).

Тема дисертації Мурадяна Г. Р. «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти» є актуальною, а сформульовані автором висновки і рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для наук кримінального та кримінально-виконавчого права, а й для правозастосовної практики.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушень автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використано методики дослідження та джерела інформації. У роботі не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикацій чи фальсифікацій.

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені у наукових статтях, підготовлених та опублікованих дисертантом, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Викладені в дисертації рекомендації та пропозиції щодо удосконалення кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України і правозастосовної практики у сфері реалізації міжгалузевого інституту випробування є теоретично обґрунтованими та доцільними.

Дисертація написана грамотною юридичною мовою та оформлена відповідно до вимог, що ставляться до такого роду наукових праць.

Дисертація відповідає спеціальності, за якою здійснене дослідження.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація **Мурадяна Гарегина Рафаєловича «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти»**, подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань **08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**, є самостійною завершеною науковою працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для юридичної науки, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.04.2019 р. № 283 та від 19.05.2023 р. № 502), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759), та пп. 5–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора

філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341 та від 19.05.2023 р. № 502), а її автор **Мурадян Гарегин Рафаелович** заслуговує присудження ступеня **доктора філософії** з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Завідувач кафедри професійних
та спеціальних дисциплін
Херсонського факультету
Одеського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Олег ШКУТА